

طاشينك
روزنامه
معمولاً : هر يك ماه و نيمه يك بار

TACHINK
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN POLITIQUE & LITTÉRAIRE
Imprimerie Mamourian
SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆԿ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՆԴՐԱԿԱՆ

ԲՈՒԹԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏՐԳ.	ՎՃԾ.	ԷՔ.
ԻԶՄԻՐ	80	402.20	20
ՊՕԼԻՍ ԵՒ ԳԱԼԱԼԻ	80	402.20	
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	25	13 ՁԻ.	

Նամակներ պէտք է ուղղել՝ Իմրազ. ԵՊԱՆԻՐԻ
2. ՄԱՄՈՐԻԱՆ ԱՆ. ԻԶՄԻՐ

Journal Arménien «TACHINK»
Rédacteur - Directeur
HRAND MAMOURIAN - SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ԻԶՄԻՐԻ ՆԱԶԸ ԻՔԱԿԱՆ ՍԵՌԸ

Ընկերական ինքնաշնորհ ձգտումները ըստ իրենց են օրէ օր աւելի պահանջող դառնալ կնոջ նախապատուական ժամանակներէ ի վեր կապուած կենսական և ընկերական իրաւունքները պաշտպանելու և վերահաստատելու համար:

Իգական սեռի ազատագրութեան հօգու հռչակագրի գիտ չէ ունեցած իր վերականգնողական զգոյցները հայ կնոջ իրաւագործութեան վրայ: Յետամտացութեան այս վնասակար վիճակը, կրնա՞ք վերագրել, երկար ժամանակներէ ի վեր տիրող քաղաքական հալածանքներու, մտաւորական զարգացման կաշկանդումին, և մասնաւորապէս հայ կնոջ չէզոք, զանգուշ և անհոգ վերաբերումին:

Չկամ վերաբերուի մանաւանդ իբր յանգանք և անօրինակ թուելովներ կրկնա՞ք բնօրինակ առանց տատանելու ամէն հայուհիներու վրայ, որոնք բազմաթիւ արեւելի ազատ միջավայրերու, մտաւորական կեդրոններու և քաղաքակրթութեան հետ սերտ շփում ունեցող տեղերու մէջ ծնելու և ապրելու բաղձաւորուած են:

Իզմիրցի հայուհին անտարակոյս կը գտնուի այդ քաղաքականութեան առաջին շարքին մէջ:

Իզմիրի պէս յատկապէս համայնքի մը մէջ կ'ապաստուի որ, կրնի մօտէն հետեւի իր ազատագրութեան քայլերուն, ունենալ իր մտաւորական կրթութիւնը ցեղային զարգացման հոլովումին վրայ: Կրտսէր բաժանումի այն գիծը որ կայ հայ կոսմոսային անհատական զարգացման մէջ, վերջապէս գիտնալ իր կոչումը, կացութիւնը և նպատակը: Բայց ինչպէս կը տեսնենք, ասոնք գրեթէ անտեսուած են, և ապագային մէջ ի յայտ գալու: Երբեք իսկ չեն ստուգանք:

Հետեւաբար, ճշակի և բարեկրթական ներուժներէն զատ, Իզմիրի իգական սեռը նոյն իսկ շատ անկեղծ վիճակ մը կը ներկայացնէ, հոգեկան մտաւորական և փիզիքական տեսակետներով, քաղաքական իր հեռաւոր և քաղաքացուրկ սեռակցիները:

Անուրանալի է թէ, Իզմիրցի հայուհին ճշակ ունի, և շատ անգամ կը յաջողի գերազանցել իսկ օտարները: Բայց իր ճշակի ներուժները պարզապէս կը կեդրոնանայ հացուելու, սրբելու և արդու գործային գիտութեան մէջ: Անկէ անդին ճշակը կը կորսնցնէ իր բուն իմաստը՝ բացարձակ չգոյութեամբը:

Իզմիրցի հայուհին արտաքին և ներքին կեանքը անըմբռնելիօրէն հակոտնեայ և տարբեր է: Տուէն զուրս որքան բանկերի և քաղցրալիզու, տուէն ներս տոյժան անհայտ և խտրողէմ է, զուրս որքան վայելուչ, ներսը այնքան թուլ է և անհոգ:

Առանց բացառութեան, հոգի կուտայ երեւնալու տենջանքին, նոյն իսկ իր ներքին կեանքի անդորրութիւնը վտանգելու գնով: Ահա ճիշդ այս և նման պատճառներով, ընտանեկան կրթութեան մէջ իր գերը գրեթէ երկրորդական է:

Իզմիրցի հայուհին ազատութիւնը կը սիրէ, կուզէ իր ինքնուրոյնութիւնը ունենալ, ընկերական իրաւունքները պաշտպանել, առանց սակայն ունի փոքրիկ ջանք մը ընելու, քաղաքացուրկ զիրքին

տիրանալու: միջոցներուն հետամուտ ըլլալու: Տուէն զուրս, կեղծ գերիշխանութիւն մը կը ջանայ գոյնել արական սեռի վրայ, սակայն տուէն ներս յետին գերիք մը նման ճնշուած է, կապուած է, Գա. զարգացման երկուցական ձեւերուն միամտօրէն կը փախի և կէտ մ'իսկ չնշարտանքով: հետաւարաբար յառաջդիմական ձգտութիւնները իբր սովորութիւն կուգան իրեն և ժամանակին փոփոխութեան համեմատ կաշկայտանան առանց ունի հիմնական ներգործում մը ձգելու:

Բաւական համարձակ է, արական սեռի հանգիշ պիտի մտնուի վերաբերում մ'ունի, բայց այս միայն ընկերութեան մէջ, իրենցին կնոջ է, երբեմն ալ խօսակցութիւնը շատ բայ սրախօսութիւններով ու գեղարու վարպետ: Սակայն երբ առանձին մնայ, կարծես ոտքերուդ հետ կը խօսի, միավանկ բառերով կը պատասխանէ: Անթիլանքներուն մը որ անտանելի է և ջղագրգիռ ընելու ատիճառ կեղծ և արուեստական:

Իսկ ասօրեայ տեսութիւնը՝ ըլլալ տուէն իրեններուն քով, ըլլալ այնքանութիւններու ժամանակ և կամ զիպուածական հանդիպումներու ատեն, ատուելապէս կը զստնայ օրուան ժողովին, այնչէն կ'աշխիժին նիստ ու կացին, ժողովուրդը նշանակութեամբ, հարաւորութեամբ: Ժողովներու և անուղղակիներու վրայ: Ու շատ անգամ բարձր սարժման և ընտանեկան երկկողմանեան մէջ ուր բոնի ջանք մը կը զննի խօսակցութեան ոգին մտաւորական, գեղարուեստական նիւթներու վրայ սեռ: Երբեք, յանկարծ անուղղակիներու հետ մը կը բուրդ և ճիշդ այս պատճառաւ է որ իրենց տեսակցութիւնը միշտ... համով կըլլայ:

Վերջապէս Իզմիրցի հայուհիներուն համար հրաշք մը կրնայ համարուիլ երբ տեսութիւն մը, խօսակցութիւն մը կուրենան առանց ծառայ, անուղղակի կամ խոհանոցի վերաբերեալ բառեր արտասանելով լրացնելու: Կը կարծեն որ այս տողերու անկեղծութեան վրայ չեն վշտանար գիտնալով որ ամէն տեղ հայ կնիք այս թեւութիւնը մնալաւոր մը բաժն է իրեն:

Իզմիրցի հայուհին ընդհանուր առմամբ, մտաւորապէս շատ աւելի զարգացած է քան այր մարդը, սակայն ինքզինքը զարգացնելու մէջ շատ ծոյ է, լրագրութեան թերթներէն զատ, որոնք Թիւրքիայէն է, գրեթէ ոչինչ կը կարդայ, և իրեն համար շատ հիշտ և զիւրիւն է, ժանեակի մը, չըջանազգեստի մը և կամ թանկագին գահարի մը համար ստակ կորդը, քան թէ իր ժողով անուղղակի հարկ եղած առարկաները ունենալու համարձակութիւնը ունենալ:

Ոչ ունի ինքու, սակայն իրենց աղճատ, անճոռնի և անտանելի է: Մարդը խօսելու փոքրիկ զգուշութիւն մը իսկ չի ունի: Երբէք չպիտի ուղղի այլանք անտեք որ օտար լեզուով արտայայտուելու անհոգութեամբ փափաք մը ունի, աւելի լաւ է օտար լեզուի մէջ ամօթապարտ մնալ, քան թէ իր մայրենի լեզուն խայտառակել, մտաւոր է որ Իզմիրի երբեմնի փայլուն վիճակը չէ կրցած այս շատ տեղեկ կողմը բարեփոխել:

Իզմիրի հայ կնոջ հոգեկան վիճակը շատ պարզ և թափանցիկ է, և ոչ անուրբ ընկեր տաքնապներ կան, ոչ ալ անուրբ ծելի զգացողութիւններ և յուզումներ: Իր ստատապները աւելի զգայարարական է քան թէ հոգեկան:

Չափազանց միամիտ է և չուտուի ենթակայ կըլլալ արտաքին ազդեցութիւններու: Հակառակ իր այս հոգեկան պար

զութեան, միշտ անվատչելի զիրք մը ունի կը ջանայ, տեսակ մը արհամարհական ձեւ, որ աւելի կրնայ իր տիրութեան վերագրուել քան թէ հետապնդութեան:

Իզմիրի հայուհին շատ բաւ սիրտ մը կը կրէ: Իր համակրութիւններուն, բարութեան և հոգեկան ամեն առաքինութիւններու մէջ առհասարակ անկեղծ է յօժար և վեհօգի: Համայնքին ամբողջ մարդասիրական արարքներուն կեդրոնը անոր սիրտն է, ամենէն աղքատէն մինչև ամենէն հարուստը տեսակ մը զուրգութեամբ ունի հիւսնողանքին աղքատանոցներու, և նոյն իսկ զպրօքներու հանգիշ Դարձուր աւելի անոնցմէ կուգայ քան թէ այր մարդերէն:

Բարոյապէս շատ քաջ է և համբերող: Ընտանեկան բարոյական կապը առաջարտ պահելու համար, նոյն իսկ կը խաչուի, որովհետեւ, ցաւալի է ըսել որ արական սեռը զուրկ կեանքով չափազանց չափախուած է, և միշտ հանդիպատուր և առիթներ օգտուելու տրամադրութիւն: Կը ցուցնէ զէպի արտաքին կեանքի հրապարակ երևոյթները:

Ընտանեկան կեանքի ամէն առաքինութիւնները, կարելի է գտնել Իզմիրի կանանց վրայ, սակայն լայն տարածութեան մը արտաքինութիւնները անկարելի է որոնել իրենց մէջ:

Իգական սեռը գրեթէ հեռու կը պահէ զինք ևն հոգեկան կամ մտաւորական չը փութի: Բացարձակ ճշմարտութիւն մ'է որ իր օտար սեռակցիներու հոգեկան և բարոյական վիճակները շատ աւելի հակադրուած են, Իզմիրցի հայուհիներուն քան թէ հայուհիին ինքնութիւնը և բարեմասնութիւնները: Այս վնասակար կողմացում մին գոհն է Իզմիրցի հայուհին, որ մեծապէս արգելք հանդիսացած է իր ընկերական և մտաւորական յատկութիւններուն:

Իզմիրի իգական սեռը անապարտող անգաղտնապահ մ'է: Հակառակ այս անգաղտնապահ բնաւորութեան միշտ լսելիք գաղտնիք մը ունի ինքնին ծայրը, և կուրցարէ զայն հաղորդել ամէն հանդիպողին, սովորական բանաձևը «թէ ուրիշին չպիտի լսես» հանդիսատեսներուն տրտառանքով վերջ, իրենց մէջ ծագած գրգռութիւններու մեծ մասը, այս յոռի բնաւորութեան արգելքը են:

Սիրամը կը սիրէ, իսկ չսիրածը կը մրտնդ առանց պատճառի: Տեղ մը իբր բարոյասանք ամօթած լուրը ուրիշ տեղ մը կատարեալ հանդարտութեամբ և համազուտով իբր ճշմարտութիւն կը ներկայացնէ:

Սիրովնակ կեանքը, իմացականութեան հորիզոնին անձուկ վիճակը, իրերու էութեան թափանցելու անկարողութիւնը պատճառ կըլլան բարոյասանքի, գոյն նոյն իսկ տարբու չըջանալին մէջ տանելու աստիճան:

Բարեկամութեան մասին շատ տարօրինակ տեսութիւն մը ունի, զրաջին իրեն համար աւելի մօտ է, քան իր մանրիմ բարեկամը: Հետեւաբար բարեկամական այնքանութիւնները միշտ ձեւակերպական գոյն մ'ունին, և ոչ թէ կարծախ կամ հոգեկան հաղորդակցութեան րոգձանք մը:

Չափազանց հիւստաւէր է, իր լուսացումը անգամ պատուելի կը սիրէ բայց թէ անկեղծութիւն մը կամ այդ հիւստաւորութեան մէջ, բաւական կասկածելի է: Այնքանութիւնները, պարտիր շատ կը սիրէ, գնումներու համար տեսակ մը տարակարգութիւն ունի: Ինչ չեն այնպիսիներ որոնք կանգուն մը ժանեակի համար, օրերով խանութի խանութ կը ցատկոտեն:

Իզմիրի հայուհին տկար ընտանիք մը

կազմելու յատկութիւններով օժտուած է: Սակայն երբէք չապարտատեղ ինքզինք այդ կեանքին, և երբ ամուսնական սեռ մէն ներս կը մտնէ, կատարեալ մանուկ մ'է, և չուտուի իր ամուսնին խաղալիքը կը դառնայ, անոր գէշ կամ աղէկ բնատուրութիւնները կ'երացնէ, իր անհատական իրաւունքը կը կորսնցնէ, Որովհետեւ իր աղջկութեան ժամանակ անտարակոյս ամբողջ միտքը ու հոգին տուած է իր օժիտը պատրաստելու կանխահոգութիւններուն:

Այս կէտին մէջ շատ յանցաւոր են ծրանողները, որովհետեւ միշտ նախապատուութիւն կուտան մանչ զաւակներու ապագայ կեանքին, հետ հետաքրքրուելու: Մինչդեռ շատ աւելի մօտէն պէտք է հետեւի աղջկներու զարգացման, փոխանակ անոնց ապագան կէս մը բաղդին և կէս մը անձնութիւն ամուսնին ապրելակերպին կապելու անհոգութիւն:

Իզմիրցի հայուհին միակ երազն է հանգարտ ապրիլ, հետեւաբար աղքատէն մինչև հարուստը, ստատանայի պէս կը խորչի զաւակներէն, անոնց բարոյական աղքատութիւնը կ'անգիտանայ, և ամէն ջանք ի գործ կը դնէ բնութեան յարմարագոյն վայելելուն, արգաստարութիւնը արգելելու: Այսօր իր տկարակազմութիւնը, ջղայնութիւնը և ամուսնի բուն իսկ այդ աղտոտ հակամարդկային զգուշութիւններու արգաստար են: Թերեւ հոգաւորութիւն է գտնել կին մը որ փորձած չըլլայ իր կեանքին մէջ այս աղտոտ ձևը՝ բան մը որ կը մեղծէ իր մէջ ընտանեկան բարոյականութիւնը, արգաստարութիւնը: Ու թէ, իրեն և վիճակը այսպէս շարունակելու անոնց պայքարելու այս սովորութեան դէմ, կուրցար մը վերջ Իզմիրցի հայուհին կրնայ փիզիքապէս տկարանալ և ամուսնին զատապարտուիլ ցկանալ:

Հայուհի կեանքը դեռ չէ հասած այն բարդ վիճակին որ յատուկ է քաղաքական կրթութեան չորստեղծած կարգ մը ապակերպներու հանգամանքին: Հայր զեռ պէտք ունի սեքտորէն կապուելու իր անհոգական առաքինութիւններուն, բարոյքներուն, որքան ալ անտեք տեսակ մը տգիտութեան գրգռը կրեն:

Իզմիրցի հայ կնիք բարեբաղդ է, քրոյն հետեւ այս օր կը գտնուի այնպիսի միջանկալ մը մէջ, որ պարս գանդուր ամէն կերպով իրեն նպաստելու կրնան դառնալ, եթէ գիտակցութիւնը ունենայ զանոնք իր զարգացման օժանդակութեան պատշաճեցնելու:

Իւ հակառակ այս նպատակաւորութեան, երբ քաղաքականութիւն մը ընել տնտեսական իր գաւառի հետեւը և մեկուսացած քայլերուն հետ, ցաւալի է ըսել որ, մտաւորական, փիզիքական և այլ տեսակետներով, անպատու և անթիւսի յիտուղէմ վիճակի մը մէջ պիտի գտնենք: Ձեւակերպական արտաքին չափ մը, ան արտաքին ճշակի ներքինութեան մը տարբարական կրթութեամբ բաւականանալու մը տանալութիւնը որոնք Իզմիրցի հայուհին ամբողջական և ազօր կը կազմեն, երբէք չեն արդարացներ զարգացած միջավայրի մէջ ապրելու իրաւունքը, և տուցած աստ համբաւը:

Պէտք է փութով թափանցել անտարբեր և ճիշդ տրամադրութեան այն ծանր լուր որ ընդհանրապէս հայ կնիք և մտանաւորապէս Իզմիրցի հայուհին կը ձեռնարկ գործափութելու կեանքը սովորական և զանազան ապրելակերպով մը չի ապաստուի: Ներկայ պայմանները կը պահանջեն ձգտում զէպի աղ իւ զապաւորականները, զէպի մտքի և հոգիի ազատութիւնը արագ որքան որ կ'սրբի:

ՉԻՐԵՆ ԳԱՂԱՊԵՆ

ՀԱՅԵԼԻՆ ՄԷՋ

Թալաններու, սպանութիւններու, տուանգութիւններու լուրերէն զուլն առած չունինք, որ քիչ մըն ալ զբաղինք ուրիշ կենսական խնդիրներով:

Հայաբնակ գաւառներու հարստահարութիւնները, հետզհետէ սկսայ յոյսառնել թէ՛ վերջ պիտի գտնեն, նախ՝ անոր համար որ նախարարութիւնը սկսաւ զանազան գլխաւոր կեդրոններու կուսակալներէ փոխել և երկրորդ՝ թուրք թերթերը իրենց թմրութիւնէն սթափելով սկսած են այդ նահանգներու մէջ պատահած անիրաւութիւններով զբաղիլ և անոնց տակ օտար մատեր նշմարել ու ապագայ միջամտութեան մը իրաւունքով մտահոգուիլ...

Ալպանիան ձեռքէ կ'երթայ, Հայաստանէն ալ հողամաս մը վրայ շտապ կ'խորհին մեր թուրք պատմականիցները վերջապէս...

Եւ իրաւ ալ չափ զարմանալի երկիր մըն է սա Թուրքիան և դարեմէ ի վեր իր կրօնացեացած բոլոր ցամաքամասերու պատմութիւնն եթէ աչքի առջև բերենք, ինչ պիտի տեսնենք, ժողովուրդի զգոհութիւն, կոտորածներ, անիրաւութիւններու մամուլացումն և կառավարելու անճարակութիւն մը, որոնց հետեւած են ներքին խլրտումներ, օտար միջամտութիւններ և ի վերջէ պետութիւնէն անջատում և այդ հատուածին կորուստը:

Վերջին վկան ահա Ալպանիան, որ երեսասարդ Թուրք կառավարութիւնը չը կրցաւ չովկենութեամբ և ազգայնամոլութեամբ օրէնքի և արդարութեան ոյժով կառավարել և հասցուց ներկայ վիճակին որու ապագան գուշակ ըլլալու պէտք չկայ ըմբռնելու համար...

Դժբաղդաբար կ'ո՞ր բարեբաղդաբար, չպիտեմ, հայաբնակ գաւառներու ճակատագիրը վիճակուած չէ Ալպանիոյ նմանելու, այլ Պոնտ-Հելլասի բողոքին արժանանալու աւելի յորմարութիւն ունի, ահա այս պատճառով, մենք հայերս, այսօր կ'պիտեմք ու կ'կանչենք վրիժալու ու վայնասուն կ'թողուինք...

Գարգը կառավարութեան է բացուած ճիրաններէն փրկելու այդ դժբաղդ նա հանգչեալ և անոնց մէջ ալ ապրող նոյնքան դժբաղդ ժողովրդեան ճակատագիրը...

ԵՍ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԸ ՀԱՅՈՑ ՄԻԹԻՆԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հայ Պատրիարքին խնդրանքներուն ներքին գործոց նախարարին ցուրտ ընդունելութիւնը բնականաբար ցաւալի տպաւորութիւն մը պիտի ընէր հայ ժողովուրդին: Այս տպաւորութեան հետևող գանգառներն ալ հոստեղի ազգասէր համայնքին բազմաթիւ անձերէ կազմուած միութիւնն է:

Մեր հայ քաղաքացիները, որոնք միշտ օրինապահ և բարեկարգութեան բարեկամ ճանչցուած են, չէին կրնար իրենց

զանգատները ազգու կերպով չյայտնել Սահմանադրական կառավարութեան այն աղիւղորով ղեկավարուն համար որոնց իրենց ազգակիցները ունեն որ երթարկուած են Հայաստանի մէջ:

Վանայ մէջ Գարգը, հրկիզւելիս ենք, պատուոյ բռնաբարութիւններ, յափշտակութիւններ, որակարգի խնդիրներ դարձած են, արդէն որ ամբողջ օրինաւոր Օսմանեան դեղ մը վատթարագոյն հակամարդութեան և բարբարոսութեան ոտքը կը դառնայ:

Անտարակոյս Օ.Ս. կայսրութեան ամեն կողմը ազատասէր խիղճներ և մարդասէր սիրտեր հայ ազգին յանձին Հայաստանի մէջ գոյատևող անգամներու գրգռողութեանց առթիւ կրած անտանելի ցաւերուն կը կտրկեցին:

Բայց նախ և առաջ արեան ձայնը և Հայութեան գանազան խաւերու միջև եղբայրական համերաշխութիւնը պարտաւորեցին մեծ Հայկական համայնքները չեղտելու իրենց բողոքները հանդէպ կեդրոնական կառավարութեան, ըստ որում անոր անհոգութեան մէջ խռովարար և արիւնեղուշտ վոյնակները առիթ կը գտնեն չարագործութիւններ ընելու ի վնաս ամբողջ խաղաղասէր և օրինապաշտ ժողովուրդի մը:

Այս սկզբունքին հետեւելով է որ իդ մերի հայ համայնքն ալ կերակնօրեան բազմամարդ միթիւնը համախմբեց մեծ բարեկարգութեամբ և հանդարտութեամբ և ի մի ձայն և ոգի Օսմանեան ժողովուրդներու Սահմանադրական ազատարարութեան արժանի ձևով որոշումները տուաւ:

Ինչ որ որդուկեղծ աշխատ օր, հայ ժողովրդեան իրաւացի խնդրանքն էրու պատկերն է: Իր կրած չարարանքներու պատճառած արդարացի ցաւով հայ ժողովուրդը սահմանադրական կառավարութիւնէ ըմբռնում և պաշտպանութիւն կը պահանջէ:

Այսինքն կուզէ ամենէն տարրական բարիքը, զոր խոստացած է Օսմանաղբութիւնը օսմանցի քաղաքացիներու, կը պահանջէ ինչ որ մարդկութիւնը և ամենապարզ քաղաքակրթութիւնը պարտք դրած է ամենէն անտաշ և նոյն իսկ կիսալայրերի ցեղերու հանդէպ:

Հայ ազգութիւնը, յանուն մարդասիրութեան, կեանքի, պատուի և ինչքի պաշտպանութիւնը կուզէ:

Եւ ասոնք ընդ փոյթ կը պահանջէ սահմանադրական կառավարութիւնէն, վաւերի այն ստատիսթեմա մը և այն վայրագութեամբ որ կը հարածուի Հայաստանի և մասնաւորաբար Վասպուրականի մէջ, ալ ասոնք վերջը կը մօտենայ կորուսելու՝ սպանութիւններով, աւարտուած թիւներով, առեւտրութիւններով և գաղթելով, որոնք զինքը ճնշող հալածանքներու հետեւեալ են:

Սակայն ամբողջ Օսմանեան ժողովրդեան մը այս ազգու և ցամաքալի բողոքը չսահմանուիր և չկրնար սահմանուիլ ծանրապէս հալածեալ և վնասեալ հայ ցեղին մէջ:

Ստոր եղբայր՝ երբ են ուրախութեանց, ինչպէս նաև դժբաղդութեանց մէջ, կայսե-

րութեան ազատասէր ցեղերը և յատկապէս Հելլէսը, (այսինքն Յունական) որ կապուած է հայ ցեղին հետ իրենց հաւատքին սուրբ և նուիրակաւ կապերով:

Հիլլենական և Հայկական ցեղերը կենակցելով դարձ և ի վեր Օսմանեան Վասպուրականի մէջ ամենէն վատթարագոյն բռնաւորութիւն մը ճնշումի տակ իրաւունք չհոտ շագուեցան վիշտերու և չարչարանքի մէջ՝ համերաշխութեան և անկեղծ համակրութեան և սիրոյ անքակտելի օղակները կը կազմեն:

Եթէ այսօր Հայ ցեղը Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող քառմանի ճիւղերու պատճառաւ աւելի կը ցաւի Հելլէսի ցեղը այս ցաւին կատարելապէս կը ցաւակցի և կը հասկնայ այն արդար զայրութիւնը որ մէն մի հայուն կարծիքին տակ կ'ենայ Վանայ մէջ հայ Ազգին ղէմ գործուած նախճիրներուն համար:

Այս է պատճառը որուն համար Հելլէսը⁽¹⁾ մամուլը միևնոյն խանդաղատանքով և միևնոյն շահագրգռութեամբ որ ունի Հայ մամուլը, պարտ անձին կը համարի հրապարակաւ ոյժ տալու հայկական խնդրանքներու և վատտերու հանդէպ սոհ մանադրական կառավարութեան որպէսզի փութայ զանոնք նկատողութեան տունը և կեանքը տանելի ընելու մեր եղբայր հայ ազգին իւր օրօրանի մէջ:

Այս պէտք է ընէ նաև Օսմանեան մամուլը ազատական մասն ալ ապուցեցանելու համար մի անգամ ընդ միշտ որ կը ներշնչուի յարգելով և ալ շահախնդիր կարծիքներէ անապակ ազատութեան մը զօր պարտաւոր է բաղձալ ամեն ժողովուրդներու համար:

Մեր Հայ եղբայրներու բողոքը պէտք չէ որ նկատուի իբրեւ պարզ և առանձին բողոք մը միայն ցեղի մը, որ վատթարագոյն կարիքներով կը տառապի անօգնական և օրոնք առաջ եկած են անպատիժ միւլէ քաջալերով մարդասպաններու և բռնաբարողներու ոճրագործական յարձակումներէ:

Այս բողոքը պէտք է որ երկրին ամեն ազատասէր տարրերու հասարակայնի բողոքին գոյնը և կերպարանքը առնէ և արթննէ ի քուն եղող կառավարութիւն մը որ այնչափ չուտ կը մոռնայ հանդէպ ազգութեանց այն խառնուրդներ որ կառավարութեան ստանձնը ձեռք առած աստեղ կուտար:

Հայ եղբայրներու կրած չարիքները ամեն օր կը շատնան: Հայ Պատրիարքարանին բողոքները և ազգու գանգատները չկարողայան յետաձգելու Հայաստանի մէջ կատարուող ազգալիշխ և հակամարդի գործը, նոր ջարդերու լուրեր կը հասնին Վանէն, ինչպէս նաև Հայ եղբայրներու ղէմ նոր բռնաբարություններու:

Եւ ամեն օր կ'ընկուած այս ոճիրները նախատինք մը կը կազմեն քաղաքակրթութեան և արատ մը մեր ազատութեան համար:

(1) Հելլէս բառը իբրեւ յոյն ըմբռնելու է, ըստ որում մեր եղբայրակից յոյները յոյն անունը չեն ընդունիր գիրենք հին հելլենացիներէ սեռած հոյակերպ միջնդեռ Յոյն անունը միայն Յունական ափերու բնակիչները որոշելու յատուկ է: Ծ. Թ.

Ամեն Օսմանցի քաղաքացի պարտաւոր է շտապելու այս ապատուութեան շարունակութիւնը մեր ընդհանուր հայրենիքին:

Մեր քաղաքացիներու կառավարութեան ըրած այս բողոքը սրտովին կ'օրդեգրէ մէն մի քաղաքացի որ կը ճանչնայ և կ'զգայ քաղաքակրթութիւնը, մէն մի մարդ որ մարդկութեան գիտակցութիւնը ունի և մէն մի օսմանցի որ կը հասկնայ թէ՛ այս պետութիւնը սահմանադրութեամբ կը մտնէ քաղաքակրթութեան շաւղին մէջ և այլ ևս զաղրած է վայրենի և մարդակեր վոյնակներու բնակարանը ըլլալէ, որոնց արիւնհարու գործը կը գալթակեցունէ ամեն խիղճ և որոնց գործած սարսափելի նախճիրները քաղաքակրթ շախմատ փնջի նողկանք և սահմանադրութեան կ'ազդեն:

Սահմանադրական կառավարութեան կ'իյնայ որ իւր գործերով համոզէ աշխարհը որ Թուրքիան այլ ևս չթողարարէ Բանիպական^(*) և հակամարդկային չքուայտութիւնները ի գործ դրուիլը:

(Ամաթիա)

ԴԵԼԵԳԻՐԱՅԻՄ

Կը խորհինք որ Իգմիրի Հայ Հասարակութեան⁽¹⁾ Հայաստանի իրենց հարստահարութեան արեւելից եղբայրներուն համար կատարած հաւաքական բողոքը, պէտք է օրինակ ըլլայ նաև Յոյն Հասարակութեան, որպէս զի ան ալ իր կարգին օրինական բողոք բառնայ կ. Պոսթոյ Դահլիճին:

Մեր Եպիսկոպի մէջ գտնուած եղբայրներուն կացութիւնը, Մակեդոնիոյ, Բոջանայի և Պերայի քրիստոնեաներուն հալածարարութիւնները և սպանութիւնները կարծես բաւական են զմեզ չարժելու, որչափ ալ անզգայ եղած ըլլանք:

Ենթադրենք որ յիշեալները տեղի ունեցած չըլլային, միթէ դարձեալ պարտաւորութիւն մը չէ՞ր ծանրանար մեր վրայ, մեր եղբայրը համարուած Հայ ազգին կըրած ներկայ ճգնաժամին մէջ հարկ եղած աշակցութիւնները նուիրել իր օրինական պահանջքին լրացման համար:

Ինչո՞ւ ուրեմն անզգայ կը փնտրէ: Արդեօք միթիւն կազմելու տեղ կը պակսի մեզ:

ԴԵԼԵԳԻՐԱՅԻՄ հրատարակած է նաև սա յայտարարութիւնները, զորս ըրած է մեր Պատրիարքը (Տէղի Դեկլարաֆի) Պոսթոյ թղթակցին, ի մասին Հայաստանի մէջ կատարուած վերջին անիրաւութեանց:

Ատենէ մը ի վեր անտանելի կացութիւն կը տիրէ Մուշի, Պիթիւի և Վանի մէջ: Բրդական հրոսախուժ մը, բաղկացած 200 հոգիէ, ու Սէ խո Արուստի և իր եղբոր մէն առաջնորդուած՝ Միւր Մուշի հրոսախուժներ հետ կը հարստահարէ ևս կը ջարդէ հայ բնակչութիւնը: Մինչև հիւս 24 հոգի ջարդուած է:

Հրոսապետներ Պիթիւի չըջանակներն ալ երեցած են: Եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցայ Ներքին Դործոց նախարարին և Վաչագայետին հետ, այս խիստ զեղալ կացութեան շուրջ: Զեմ կրնար ձեզի նը կարագրել այն բնդունութիւնը զոր ըրաւ ինձի վարչապետը, Դաղի Մուրթալ փաշա զիս կատարելապէս ապաւովցուց ը:

(*) Ափրիկի մէջ անորակեր ցեղ մ'է:

“ԳԱՏԻՆԳ”Ի ԹԵՐԹՈՅԸ [340]

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ

ԱՔ.

ՍՔԱՆԱԳՐԻՆՈ

Ռօլան սարսուաց:

— Ինչ ըսի կուգես, ըստե ան:

— Ասիկա. ամեն մէկուն իր դերը բաժնեցիք, ինձէ՛ զատ...:

— Բայց դու, դու իմ քովս պիտի մնաս, դու չպիտի հեռանաս ինձէ՛...:

— Թող որ վնջենմ, աւել իմ, շարունակեց Սքաւպրինօ նոյն խորունկ սիրով, ինքզինքս դեր մը տուած եմ... և պիտի խղիւղեմ իբրեւ չնոր մը որ այդ մասին ինձի չհարցափորձէք: Մտադրութեանս իրականացումին համար, պէտք է որ

այժմէն թողում ձեզի...:

— Սքաւպրինօ...:

— Տէ՛ր իշխան...:

— Երբեւն ըրէ ինձի որ սպանուելու չես երթար:

Կարգը Սքաւպրինօի եկաւ սարսուալու:

Բայց լուռութիւն պահեց:

Ռօլան հսկային ձեռքը բռնեց.

— Այսպէս, իրաւ է, կեանքը անտանելի դարձած է ձեզի:

— Տէ՛ր իշխան, պիտի կրնայիք հաւատարմորէն ձեզի տանել եղած է: Դարչելի անտառ մըն էի: Դուք զիս ոգևորեցիք: Սորվեցուցիք ինձի մտածել և հետեւաբար տառապիլ: Երբոր Պիանքան ճանչցայ, կարծեցի թէ արքայութիւնը ինձի համար կը բացուէր: Խեղճ մարդ, որ ոչ մէկ աղապատանք մը իր դժուարին խորը լուսաւորած չէր: Ազնիւ մը ունէի...

... Իմ յանգանքը եղաւ զայն պաշտելու սկսիլ, և այժմ որ այլ ևս չէ, այդ, ճիշտ է, տէ՛ր իմ, կեանքը ինձի անտանելի կ'ենրեի... Բայց մի՛ կարծէք թէ կուզեմ

ինքնասպան ըլլալ... զուք, զուք, իմ մեծ աղապատանքս էք, և ասիկա միայն պիտի բաւէր զիս կեանքին հետ հաշտեցնելու... Կ'երդուեմ ձեզի, տէ՛ր, որ չեմ երթար ինքնասպան ըլլալու... Միտիայն, ինչ բանի որ ձեռնամուխ կ'ըլլամ... Թե՛րեւ մահուանս պատճառ ըլլայ... և ասոր համար է՛ ահա, ուզեցի ձեզմէ հրաժարտ առնել... որպէս թէ մեռնելու գացած ըլլայի...:

— Տէ՛ր... աղաչեցի ձեզի... մի հարցաքննէք զիս...:

Ռօլան քանի մը վայրկեան սեճուեթեմա լի լուռութիւն մը պահեց:

— Եւ եթէ անկից աղատիս, ըսաւ ան, կ'երդուեմ ինձի գալ զիս գտնելու. ասոնց ինքզինքիդ ղէմ գործելու:

— Այո՛, տէ՛ր. ըսաւ ծանրանալով Սքաւպրինօ, կ'երդուեմ ձեզի... Եւ այժմ որովհետեւ գործը աճապարելի է, որովհետեւ պէտք է շուտով հասնիմ... ձեզի մը. նաք բարով կ'ըսեմ, տէ՛ր իմ...:

Առաջին անգամ ըլլալով, Սքաւպրինօ ձեռքը երկարեց:

Ռօլան իր թևերը բացաւ:

Այս երկու մարդիկը ուղիագուրուեցան անհուն ուրախութեամբ մը, զգալով իրենց սրտին մէջ միևնոյն անձնագոհութիւնը և նոյն վիշտը, հասկնալով անտարակոյս որ վերջին անգամուն համար կը տեսնուէին:

Հեծեալք մը պատուեց Սքաւպրինօ կողմը:

Յետոյ զրկւողխառնումէն ազատուած, փախաւ, անհետացաւ ժայռերու կոյտերուն ետեւը:

Ռօլան փայնակ իջաւ լեռէն վար, որու ստորոտը իր մարդիկներէն մէն գտաւ որ կ'ապստէր ձիով մը:

Եւ տխուր մահու չափ, Մէսթրի ճամբան բռնեց:

Սքաւպրինօ, ժայռերու գիծը կտրել անցնելէ յետոյ, կանգ առած էր: Տեսաւ Ռօլանի հեռանալը, և կրկին դարձաւ Սեփարայի սարահարթը:

Որչափ ստեն որ կրցաւ որոշել Ռօլանի դիմադրութեանը՝ որ սանդղաձև լեռնէ վար կ'իջնէր, աչքերովը անոր հետեւեցաւ:

Ճէ/խ/ւ/ւ/ի/ս/ւ/մ/ը, Պատերազմական և Արդարութեան նախարարները զիս խիստ բարեկամարար ընդունեցին և ինձի կատարեալ հաւատարմութիւնը տուին եւ յայտարարեցի Վարչապետին, որ ինձ այս կացութիւնը շարունակուի պիտի հրաժարիմ:

Լեհա՛ այս կերպով էր որ անիկ
 հրաժեշտի ողջոյնները կուտար Պիանո
 Այ՛, վերջին անգամն էր որ կու
 ջրե՛լ այս վայրի տունկերը... այնուհ

[illegible]

ՀԵՌԱԳԻՐ

(Գորոշակի)

նՈՅԻ. — Հեղինական կառավարու-
թիւնը պատասխանելով Մեծ Տէրութեան
դիտողութեանց՝ ի մասին Պաշտօններու
մէջ իր բռնած զիրքին բառս՝ Թշնամական
որեւ զգացում չի սնուցաներ հանդէս
Թուրքիոյ, բայց և այնպէս Պաշտօններու
իրաց ներկայ կացութեան վրայ, Յռնա-
կան կառավարութիւնը չէ, ով որ ըլլայ չն-
կնութիւն անզգայ մնայ:

Դօքսէիօ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

527

5-5 ԿՐԹԱՍԻՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
(ԿՆԻՔ)

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ ԿՈՒԶՈՒԻ

Պայրնորրի Հայ վարժարանին համ
ուսուցիչ քր կուզուի. պայմաններուն հ
մար դիմել Յակոբ Էֆ. Տէր Յակոբեան
10—9

ኮሊኒብያልሆ

21 09 1912 ՅԱՏ. ԽՈՐՀՈՒ
Իգմիր 10-2

ԱՆՈՒ ԻՍԿԱՆ Վ ԱՐԺԱՐԱՆ

11 ԼԵՂԻ ԽԵՂԵԿՈՒՅԻՆՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՐ ՂԻՍ

5-5 ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՇՕԹԸՆ

Վկայեա Բէ հոյ յիշի և Ս. Անտրէի համալսարան

